

Françoise Zonabend, *Dolgi spomin*. Časi in zgodovine v vasi. (Prevedel Gregor Moder. Spremnna beseda Etnologija Francije in socialna antropologija Bojan Baskar.) Ljubljana, Studia humanitatis 1993. 258 str., ilustr.

V vasi Minot na severu Burgundije v Franciji so med leti 1968 in 1975 raziskovale štiri francoske etnologinje, ob avtorici te knjige še Tina Jolas, Marie-Claude Pignaud in Yvonne Verdier. Skupaj so bile na terenu večkrat in v vseh letnih časih. Vsaka od njih pa je preučevala svoje področje. Spraševale so domačine staroselce in prišleke, mlade in stare, moške in ženske, preučevale so arhivske vire. Zbirale so podatke, tako da so bili vsem štirim na razpolago in niso čakale na objavo nekega obsežnega skupnega dela ob koncu raziskave. Zdelo se jim je pomembneje sproti objavljati članke, tudi če bi se pozneje pokazalo, da je treba kaj popraviti ali na novo pretehtati. Končno pa so, razen Tine Jolas, izdale še vsaka svoje samostojno delo. (Seznam knjig in člankov o Minotu najdemo v knjigi.) Spremnna beseda o etnologiji Francije in o socialni antropologiji izpod peresa Bojana Baskarja je na koncu slovenskega prevoda. Tukajšnji prikaz je obširnejši, ker gre za zelo dobrodošel slovenski prevod francoske etnološke knjige in ker se ob njej utrinjajo primerjave z razmerami v naših krajih in drugod in z etnološkimi krajevnimi študijami pri nas in v drugih deželah.

Prebivalstvo Minota sta sestavljali dve skupini (ne upoštevajoč gospode, ki sta jo sestavljali dve ugledni družini, ki sta se spopadali skoraj celo stoletje, po vojni 1914 pa izginili), ki sta se razlikovali po razmerju do zemlje in domačih živali. Na eni strani so bili zemljaki, ki so bili neposredno deležni vaške zemlje in so imeli krave in ovce. Mednje so sodili kmetje, obrtniki, prodajalci in trgovci, ki so imeli poleg svoje dejavnosti še nekaj zaplat zemlje, eno ali dve kravi, ducat ovc. Na drugi strani so bili vsi tisti, ki niso imeli ne zemlje, ne krave, ampak le kozo, prašiča, nekaj kokoši in ničesar drugega. To so bili gozdniki, nekdanji gozdni sekači, drvarji, oglarji, kmečki delavci in dninarji. Med letoma 1836 in 1901 je zaradi nazadovanja kmetijskih dejavnosti in industrijske krize vas izgubila domala tri četrtine prebivalstva. Okoli leta 1920 so se vanjo naselili begunci z opustošenih območij. Okoli leta 1930 so Švicarji v njej odprli sirarno-mlekarno, za delavce pa so prišli priseljenci z Jure. Leta 1936–37 so se Poljaki, Jugoslovani, Italijani, Portugalci in Španci pridružili še zadnjim oglarjem – drvarjem ali se zaposlili kot kmečki delavci. Leta 1968 je imel Minot 359 prebivalcev.

F. Zonabend je v Minotu preučevala privatno življenje, družino, notranji svet bivališča in zunanji svet ulice, obrede življenjskega kroga, obrede skupnosti in življenjske zgodbe posameznikov. Knjiga ima dve poglavji: »Čas skupnosti« (razdeljeno je na podpoglavji »Doživeti čas« in »Čas življenja«) in »Družinski čas« (razdeljeno je na podpoglavja »Čas enega življenja«, »Vezi in trganja« in »Spominjanje časa«).

V prvo poglavje uvajata odstavka »Dolgi spomin« in »V vasi: svoj čas in danes«. Za avtorico je značilno, da je vaško življenje opazovala v dveh časih, prej in sedaj. Pri tem se je naslonila na pojmovanje vaščanov, da se je prelom med časovnima obdobjema, ki jih označujejo kot »svojčas / dandanes, prej / sedaj«, zgodil v letih, ki so sledila drugi svetovni vojni. »Tedaj se je vse prekučnilo na glavo. Sedanjost je zanje čas korenitih in hitrih sprememb in je v nasprotju z dolgo preteklostjo, ki si jo zamišljajo kakor negibno in mirujočo.« (str. 15) Do druge svetovne vojne je bil Minot živahen kraj, privlačen za ljudi iz okolice in notranje povezan. Ljudje so bili siromašni, a so se dobro razumeli in si pomagali. Danes je drugače. Ljudje so obogateli, nevoščljivi so, ostajajo doma, zaprti med štiri stene, sosedov ne potrebujejo. Včasih se je ob večerih zbrala vsa skupnost ali del skupnosti, ob praznikih pa je v vasi kar vrvelo. Danes le redko vidiš skupino ali dva človeka skupaj na cesti. Za prelom in razpršitev krivijo ljudje spremembe v gospodarstvu, v teh-

nologiji in v družbeni ureditvi vasi. (str. 21) »Prekleta TV, vsi se pritožujejo čeznjo, nihče si pa ne upa obrniti gumba« (str. 22). Vendar pa avtorica še ugotavlja, da je vaška skupnost »kljub vsemu v resnici ohranila stari sistem moralnih vrednot in po svoje živi po starem« (str. 23).

V prvem poglavju »Čas skupnosti« se avtorica v podpoglavju z naslovom »Doživeti čas« najprej ustavi ob hiši, ki v Minotu obsega stanovanjske prostore, dvorišče s skednjem, hlevom in zelenjavnim vrtom, dostikrat še sadovnjak v bližini in konopljišče ob vходу v vas. Pozorno opiše opremo in namembnost prostorov, kajti prepričana je, da nekdanja družinska razmerja lahko najprej razberemo prav v ozkem okviru hiše. Hišo opazuje kot zaprt družinski svet, dvorišče pa kot »nekakšen prehodni prostor med javnim vaškim prostorom in zaprtim vesoljem hiše« (str. 29). Ob načrtih novih hiš opaža, da se danes ljudje želijo znebiti starih vzorcev bivanja. Po novem ni več hiše, ki je bila večnamenska kuhinja, spalnica, dnevna soba in sprejemnica, ampak so za to ločeni prostori. Dvorišča so nekdanj prizorišča družinskih gospodarskih opravil, danes pa so skrbno urejena s trato in potmi, a prazna, in so postala prostori za razkazovanje. Rastlinskemu okrasju so se ponekod pridružili okrasni predmeti, kot na primer palček ali kolo starega voza. F. Zonabend pa meni, da kljub tem spremembam med vaščani obstaja povezanost s celo vrsto izmenjav in z mrežo medsebojne pomoči. Taka bistvena sestavina vaškega življenja so vrtovi. Vsaka odrasla ženska mora imeti vrt, pri obdelovanju pa se opira na izkustveno znanje, ki so ga stare matere iz roda v rod predajale vnukinjam. Na najstarejše vaščane, čuvarje sadilnega znanja, se vsi obračajo po nasvete.

Vloga kmečkih pridelkov v prehrani se manjša, na vrtovih je veliko novih vrst, kuhinja je danes pestrejša. Prazniki so izgubili nekdanji pomen razdeljevanja dobre hrane in priložnosti, da so se lahko do sitega najedli. Danes imajo, kljub nekaterim pomislekom, večinoma vsi hladilne skrinje. Za njihov nakup »stopi skupaj« več sosedov ali sorodnikov, skrinjo pa si potem ustrezno delijo. Tako sodelovanje se lahko razširi tudi na druge stvari. Z vrtnimi pridelki in nabranimi divjimi rastlinami družine sodelujejo pri kroženju daril in povračil. Dajanje živilskih izdelkov in izmenjava uslug ohranjata solidarnost v skupini. Ta dejanja se pretrgajo, ko med družinami zazija prevelika ekonomska razlika. Ponekod sorodniki, v vasi in v mestu, ohranijo take gospodarske odnose in z njimi tkejo izmenjavo živilskih izdelkov med mestom in podeželjem. Z dajanjem in izmenjavanjem kmečkih pridelkov se je vaška družba razdelila na sorodnike in nesorodnike, zemljepisno pa na prekrivajoče se kroge družine, sosedov, celotne vasi in vsega, kar je onkraj. V vsakem krogu živijo živilski izdelki različno. Avtorica pripisuje velik pomen tem vezem med družinami, ki imajo sicer videz odtujenosti. »Čeprav so se posamezniki pozaprlji v samoto svojih novih domovanj, čeprav je vsaka družina samostojna in čeprav je skupno občinsko življenje izginilo, ostaja vas zaradi vzajemnega prerazdeljevanja živilskih izdelkov skupnost, v kateri 'se razumejo', saj 'si izmenjavajo'« (str. 72).

Sledi razdelek »Čas življenja« s poglavji »Svet otroštva«, »Dnevi mladosti«, »Od plesa do poroke«, »Moški in ženske« in »Epilog«. Avtorica je dogajanje ob življenjskih mejnih sledila po pripovedovanju ljudi, interpretirala pa jih je, v skladu z učenjem Clauda Lévi-Straussa, glede na njihovo rušenje in obnavljanje družbenega ravnovesja. Iskala je sledove strukturnih zakonitosti vaškega življenja in pri tem opazovala potek časa. Poskušala je »postaje ujeti v njihovi vsakdanji vsebini, v vsebini, postavljeni v oba časa, ki zaznamujeta govorico naših sogovornikov: 'svoj čas' in 'danes'. Življenjska pot stopa vstric s potjo tako dihotomiziranega časa in prav njuno srečanje smo želeli obnoviti.« (str. 73)

»Čas življenja« je opisala od rojstva, krsta in otroštva, mladosti, fantovstva in deklitstva, prek zaroke in poroke, preučila je odnose moških in žensk, tašč in snah in zakoncev.

Značilna so avtoričina opažanja o času pred letom 1950 in po njem. Svoj čas je krst bil, tako kot vsi obredi, ne samo družinski, ampak tudi vaški praznik, kar danes ni več. Bolj ko se prazniki krčijo na družinski krog, bolj se bohota njihovo razspništvo. Svoj čas sta bila oče in mati zaposlena z delom na kmetiji, tako da so se z otroki največ ukvarjali stari starši. V njihovi družbi je otrok premeril domačo sosesko po dolgem in počez. Med domom in drugimi prostori podružbljanja – cerkvijo, šolo, vasjo – so bile stlane trajne vezi in vsi so delovali enotno. Najpomembnejše vrline so bile vljudnost, zadržanost in obvladanos. Danes ima kmečka mati zaradi uvedbe strojev več časa in se lahko ukvarja z otrokom, kar po avtoričinem mnenju zagotovo omogoča otroku skladen čustveni razvoj, ni pa ta zaupnost med otrokom in materjo ne vzgojna, ne posebno dejavna. Avtorica se sprašuje: »Naj v vlogi, ki jo ima danes ožja družina, vidimo razlog ali posledico odkritja otroka v vaških družbah? Spomnimo se današnjih razkošnih krstov in potratnih obhajil, praznikov, povezanih z otroštvom, ki spodrivajo praznike, povezane s koncem življenja. Ponovno najdenje staršev in otrok pa je vendarle del splošnega in ob številnih drugih priložnostih ugotovljenega gibanja, ko se skupine zapirajo v jedro družino in sorodstvo« (str. 94).

Poleg poglavja o hiši in bivanju se mi zdita najboljši poglavji v knjigi »Dnevi mladosti in »Od plesa do poroke«. Sredi tega stoletja se je z možnostjo šolanja in uka spremenil položaj mladih. Danes začnejo delati pozneje, hitreje pa si pridobijo denarno in poklicno neodvisnost. Avtorici je uspelo prikazati strukturne spremembe, ki so razbile prejšnjo endogamno povezanost in zaprtost Minota, s tem pa je ugasnila volja mladih po druženju in medsebojnem komuniciranju. Včasih je bila za mlade najpomembnejša priložnost, da se srečajo, ples, ki je spremljal večino zasebnih in javnih zabav. »Na predvidenih in nepredvidenih plesih so se zbirali mladi iz Minota, nekateri plesi pa so bili obenem na skrivaj ali uradno odprti tudi za mlade iz okolice. Na ples ob koncu tedna so na primer včasih poskušali vdreti tudi fantje iz sosednjih vasi« (str. 105). »Na patronov praznik so se zbrali vsi mladi, ki so v bistvu sestavljali poročno veselje: sosedje v smislu prebivalci okoliških vasi, sorodniki, bližnji in daljni bratranci« (str. 106). Avtorica za čas med obema vojnama ugotavlja »nekakšno tipologijo vaških plesov – s plesom, na katerem se je zbral najožji krog mladih, na enem in s plesom, na katerem se je zbralo največje število mladih, na drugem koncu, ali z drugimi besedami, od najbolj endogamnega do najbolj eksogamnega« (str. 106–107). Danes pa se mladi iz Minota ne poročajo med seboj in tako se, ko »se znajdejo skupaj na plesu kje v okolici, nič več ne pogovarjajo med seboj.« (str. 108)

Avtorica podrobno opisuje tudi zaroko, navezovanje stikov med družinama in vse stopnje, ki so pripeljale do poroke. Poročni obred opazuje z mislijo na stavek Clauda Lévi-Straussa: »Vsaka poroka zamaje ravnovesje družbene skupine« (str. 129). V tem smislu, v smeri vzpostavljanja novega ravnotežja, tudi interpretira dogajanje. Največ pozornosti pa posveti tišini in trušču, ki najavlja, da se je izoblikoval nov mlad par in odganja hudo bne sile. »Hrušč je imel dvojno vlogo varuha in priprošnjika. Mladenko je varoval v trenutkih preloma in ločitve. In obenem zagotavljal povezanost in omogočal prehod iz enega v drugo sorodstvo« (str. 131).

Tretji razdelek je zadnji v tem poglavju in avtorica v njem povzema misli o znova navezanem času. Naj navedem odlomek: »V družbi, v kateri se je v zadnjih nekaj desetletjih, kot kaže, vse spremenilo in zamajalo, se preteklost ohranja v nekaterih pomembnih dejanjih – izmenjavi, solidarnosti, čaščenju mrtvih – in v načinu mišljenja, ki ostaja vseskozi enako.« In dalje: »Isto' se v novi ali stari obleki znova vrača. /.../ Navzlic zunanjim spremembam in prelomom ljudje torej vseskozi živijo v enakem času. V času, ki ga poganjajo krožna gibanja s krajšimi ali daljšimi valovi. Vračanje letnih časov, ponavljanje verskih ali posvetnih praznikov, zaporedje življenjskih postaj, vse to ureja kratki čas

skupine; vračanje navad, o katerih so verjeli, da so izgubljene, in ponoven vznik rastlin in živali, o katerih so mislili, da jih ni več, ji merita dolgi čas. Onkraj teh krogov se človeški spomin, spomin, ki poganja izmenjave, kuje solidarnost in tke vezi med živimi in mrtvimi, steka v večnost časa skupnosti. /.../ Sedanost, neurejen, nepovezan in nemiren čas, se obnavlja po podobi preteklosti, po podobi trajnega, trdnega in urejenega časa; časa zunaj časa» (str. 157-158).

Drugo poglavje z naslovom »Družinski čas« začne pisateljica takole: »Vsaka pripoved o samem sebi je v prvi vrsti sestavljena iz lastnih imen, ki jih spremljajo sorodstveni izrazi: vsak je najprej oče, sin, mož tega in tega z imenom označenega posameznika.« In dalje: »Vsak je torej ujet v genealoško, v prostoru in času opredeljeno mrežo, v kateri se mešajo preteklost in sedanost in sorodstvo in skupnost. Vsak se najprej in vselej vpisuje v družinski čas. V čas, ki je obenem natančen in ohlapien, saj se lahko navezuje na rodove, o katerih je spomin natančen – tri navzgor in dva navzdol – ali pa se izgublja v na pol mitske globočine, kjer je lastno ime edino oprijemaljšče» (str. 161).

Celo poglavje sloni na razčlenitvi življenjske zgodbe neke žene. Prikaže nam, kako je izvorna družina določila odvijanje njenega življenja, ji nastavljala zanke in težave in kako jih je sama premagovala. Vaščanka se je rodila kot sirota, mati ji je umrla ob rojstvu. Očeta je ženina smrt zagrenila in se za otroka ni zmenil, tako da je v mladosti zanjo skrbela materina družina. Vse življenje so se nanjo usmerjali pritiski družine in skupnosti – materina stran je živela po družbenih pravilih, očetova stran zunaj njih, očetova poroka iz ljubezni naj bi našla poravnano v hčerini poroki »zaradi zemlje«, očetova neposlušnost v hčerini poslušnosti; skratka, hči naj bi poravnala tisto, kar je zagrešil oče. Uveljavila je svojo osebnost in dosegla, kar je sama želela doseči. Poročila se je iz ljubezni. Otrok z možem nista imela, a nista bila osamljena. Nadomestno potomstvo sta si našla v nečakah in nečakinjah, pranečakah in pranečakinjah. V tem poglavju bi ne bila odveč še kaka druga, na podoben način razčlenjena zgodba, a avtorica je ostala pri eni, ki jo je dobro obdelala.

V podpoglavju »Vezi in trganja« postavi avtorica obravnavani par v vaški prostor in naseljitveno zgodovino vasi. Moževa rodbina je trgovska, priseljena iz Savoje, ki je bila po tradiciji dežela krošnjarjev in tudi možev oče je še krošnjaril. Avtorica opisuje razporeditev poklicev v vasi in njihovo prostorsko identiteto. »Obrtniki in trgovci so bili porazdeljeni med zgornjim in spodnjim koncem vasi. Vsak konec je bil samostojna celota, s svojimi obrtniki, trgovci, gostilnami, vodnjaki in perišči. Ob osrednji osi so bile zbrane javne in občinske stavbe – cerkev, pokopališče, občina, šole, pošta – kraji priložnostnih srečanj vse skupnosti. Vsakdanje življenje prebivalcev se je odvijalo na spodnjem ali zgornjem koncu in tamkaj so si družine našle svojo resnično prostorsko pripadnost in resnično identiteto» (str. 199). Izredno zanimivo osvetli obrtnike, ki so bili trdno zasidrane osebnosti vaškega življenja in ki jim je delo bilo praznik, delavnica pa pomemben vaški družabni prostor. Trgovci pa so vse leto potovali, trgovine so vodile žene. Vaški trgovec je moral biti vselej na voljo in trgovina ni smela biti nikoli zaprta. »Moški, kot rečeno, naj je bil trgovec ali obrtnik, je zagotavljal povezave z zunanjim svetom» (str. 204). Podobno vlogo kot obrtniška delavnica za moške so imela za ženske perišča.

Avtorica ugotavlja, da je res bil okrog leta 1950 čas globokih gospodarskih prelomov, a da se je v družba spreminjala že več desetletij prej. Kljub temu pa se veščanom zdi, glede na njihove pripovedi, preteklost kakor negibna v primerjavi s spremembami v petdesetih letih.

V zadnjem razdelku z naslovom »Spominjanje časa« se avtorica končno pomudi še ob zgodovinskih dogodkih, oziroma njihovi odsotnosti v spominih prebivalcev. Morda je to

za slovenskega bralca najbolj nenavadna ugotovitev v tej knjigi. Prva in druga svetovna vojna namreč v življenjepisu žene, rojene leta 1905, ki se ji posveča v drugem delu knjige, nista zamejili postaj ali urejali njegovega poteka. »Pozneje, med drugimi pogovori in v drugačnih okoliščinah, smo izvedele, kaj se je v tistem času dogajalo. Tedaj smo spoznale, da spomini na tedanje dogodke niso izbrisani, ampak jih varuje skupinska skrivnost, s katere je po tridesetih letih še zmerom nevarno prelomiti pečat. /.../ »Pri spominjanju in urejanju osebnega časa se ljudje opirajo na prelomne trenutke v osebnem krogu: rojstvo, obhajilo, poroka in smrt so oporne točke, okoli katerih si posameznik izoblikuje čas« (str. 217). »Z drugimi besedami, posameznik v vasi živi najprej v družinskem času in spominjanje tega časa mu ureja sorodstvena ureditev« (str. 219).

Knjigo zaključí s poglavjem »Spomini in identiteta«. Tu se konča nit, ki se suka skozi celo knjigo in ki izhaja iz avtoričine želje, da bi vse povezala v svoj temeljni koncept o času. »Družinski čas, ki se nenehno obnavlja s prenesenim in naučenim poznavanjem genealogij in ga valovi zaporedje rodov in si ga vtiskavajo v spomin s črpanjem iz zaloge imen, vpeljuje torej človeka v njegovo družbeno doživetost. V doživeto življenje, stikano iz sprejetih prisil, iz pravil, ki jih nalaga pripadnost skupini krvnih sorodnikov, mreži svaških sorodnikov, prednikom, ki jih ni več.« »Skupinski, negibni in mirujoči čas, pa skupine vendarle ne podreja preteklosti in je ne duši s težo izročila, tako da se ne bi mogla vključiti v spremembe in slediti napredovanju tehnologije. Prav nasprotno, ozke družbe, ki so se desetletja spoprijemale s trenutnimi težavami, so se prilagodile in v sebi našle izvirno moč prilagajanja in preživetja« (str. 223). In končno: »Čas skupnosti ne pojasnjuje sedanosti in ne napoveduje prihodnosti in ne zastaja zaradi teže preteklosti: njegova naloga je ustvarjanje takega trajanja, v katerem je skupina vedno enaka« (str. 224).

Avtorica je zamisel o času utemeljevala po dveh poteh: po eni je iskala strukturne zakonitosti vaškega življenja v preteklosti in zasledovala njihovo kontinuiteto pod današnjim spremenjenim zunanjim videzom, po drugi je prek detajlov in diskontinuitete obnavljala ciklično vračajoči se čas posameznika in skupnosti. Misel se skozi tekst ne izgubi, njena ponazoritev pa je bolj ali manj uspešna. Etnološko snov je težko ukrotiti v nek koncept, čeprav je avtorju od začetka jase in tudi za bralca očarljiv. Besedilo zato niha med konceptom in opisom, enkrat bolj sem, drugič bolj tja. Vendar je avtoričina interpretacija kljub temu močna, čeprav v podrobnostih ni povsem prepričljiva. Njen koncept časa bi sploh zaslužil posebno pozornost, ker odpira čisto novo razumevanje v etnoloških krogih že večkrat obravnavanih vprašanj o tradiciji in inovaciji.

Mnoga avtoričina spoznanja nas spominjajo pisanja slovenskih in drugih avtorjev krajevnih študij na evropskih terenih. Z večanjem števila krajevnih študij bo vse bolj možno primerjati različne evropske dežele, države in družbene sloje. Tudi tiste, ki so v preteklosti pripadali različnim gospodarskim in političnim sistemom. Posebej zanimivo bo opazovati podobnosti v privatnem življenju, krhanje starega sveta in prelom, ki je očitno kljub družbenopolitičnim razlikam na intimni ravni imel povsod zelo podobne učinke. Za primerjanje je treba poznati literaturo, francoska pa mnogim ni dostopna in je zato prevod še toliko bolj hvalevredno dejanje. Menim, da je francoskim etnologom pot do zelo podobnih ugotovitev evropskih etnologov v soseščini morda marsikdaj zaprta tudi iz tega vzroka. Povezovanje francoske etnologije s socialnimi antropologijami, ki jim prostorsko niso blizu, o čemer govori Bojan Baskar v Spremni besedi, je poteza, ki je namreč zelo značilna tudi za druge etnologije in antropologije in je, vsaj po mojem, bolj rezultat ozke usmeritve posameznih šol, ozkega obzorja posameznih avtorjev, omejenosti obzorij na lastne ...logije, ovir zaradi neznanja jezikov kot pa nekih vsebinskih razlogov.

Zaradi asociacij na razmere pri nas je ta knjiga za slovenskega bralca še posebej zanimiva. Zato je še toliko bolj škoda, da v sicer zanimivi Spremni besedi avtor Bojan Baskar

temeljito razčlenjuje stike in odmike med etnologijo Francije in socialno antropologijo, naše etnologije in krajevnih študij o krajih na Slovenskem z zelo podobnimi poudarki in spoznanji pa sploh ne omeni in s tem bralcu zamolči neko zelo pomembno razsežnost branja te knjige.

Mojca Ravnik

Dorica Makuc, *Aleksandrinke*. Gorica, Goriška Mohorjeva družba 1993. 171 str., ilustracije.

Novinarko Dorico Makuc poznamo predvsem po zanimivih dokumentarnih filmih. Pred dvajsetimi leti se je lotila serije filmov o slovenskem izseljenstvu z naslovom *Po sledih Slovencev po svetu*, že leta 1975 pa je posnela film *Žerjavi letijo na jug*, v katerem pripoveduje o ženah s Primorskega, ki so služile v Egiptu. Življenjske zgodbe tako imenovanih Aleksandrinke so ji vzbudile zanimanje in za več let se je usmerila v preučevanje virov in literature, leta 1992 pa je deset dni prebila v Kairu in Aleksandriji. Tam se je srečala z zadnjimi Aleksandrinkami in z ljudmi, ki so bili z njimi v stiku, iskala je dokumente o njihovih ustanovah in društvih in si ogledala kraje njih bivanja.

Knjiga pred nami je rezultat teh poizvedovanj. Vsebinska je v njej razvrščena po etapah pisateljčinega potovanja. Prične se z vzletom s tržaškega letališča in postankom v rimski letališki čakalnici. V prvih poglavjih, še preden se dotakne egipčanskih tal, avtorica na splošno oriše žensko izseljevanje v Egipt.

Izseljevanje deklet in žena v Egipt se je začelo v drugi polovici prejšnjega stoletja. V Spodnji Vipavski dolini, od koder jih je največ odšlo, so težko živele kmečke družine z veliko otrok. To je skopa zemlja, ki je bila takrat daleč od gospodarskih tokov, ki jih je železnica preusmerila stran od njihovih krajev. V prvi svetovni vojni so bili ti kraji opustošeni. Po vojni so se ljudje zadolževali za popravilo porušenih hiš, dolgove pa težko odplačevali. Trst brez zaledja ni več dosegel prejšnje gospodarske moči. Kmetje so izgubili nekdanji odprti trg za svoje pridelke. Za Slovence je prišlo obdobje fašizma z raznarodovalno politiko. Od druge polovice prejšnjega do prve polovice tega stoletja so dekleta hodila služiti, možje pa za zaslužkom v Ameriko.

Z odprtjem Sueškega prekopa leta 1869 so se odprle nove možnosti za zaslužek v Egiptu. Od leta 1836 do 1978 je število tujcev v tej deželi naraslo od 3000 do 68000. Dokončno so priseljevanje tujcev ustavili politični dogodki v petdesetih letih. Potem, ko so leta 1952 egiptovski oficirji izvedli državni udar, so leta 1956 v Egiptu sprejeli nov zakon o državljanstvu in odločbe o dovoljenju za bivanje posameznih tujcev. Sledil je množičen odhod tujcev iz Egipta. Ves ta čas so tujci potrebovali služkinje, dojiteljke, otroške varuške in sobarice. Med domačinkami jih ni bilo mogoče dobiti, zato so prihajale od drugod. Glas o dobrem zaslužku je odmevalo tudi v vaseh Spodnje Vipavske doline. V Egiptu so služkinje zaslužile tri do štirikrat več kot v Trstu ali na Dunaju. Največ je bilo Italijank, Grkinj in Slovenk, a po snažnih, pridnih in gibčnih Slovenkah je bilo največje povpraševanje.

O začetkih izseljevanja v Egipt v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja je malo točnih podatkov. O tem pišejo dokumenti iz tega časa v arhivu goriške nadškofije, v katerih je zaslediti zaskrbljenost cerkvenih krogov zaradi množičnega odhajanja dojitelj in dekel z Goriškega v Egipt. Pri okrajnem glavarstvu so celo poskusili preprečiti izdajanje potnih dovoljenj, a niso uspeli, saj bi bilo tako omejevanje protizakonito.

Prva poročila o Slovenkah v Egiptu so iz konca prejšnjega stoletja izpod peres slovenskih popotnikov. Leta 1892 je pisatelj in teolog Frančišek Lampe v knjigi *Jeruzalemski*